

Particularitats de les formes verbals (a/e)

La síl·laba tònica no es troba sempre en la mateixa posició en les diferents formes d'un mateix verb. Segons els temps i les persones, se situa al radical o bé a la terminació.

jo	salto	jo	trenqui	jo	arreglava	jo	repetia
tu	saltes	tu	trenquis	tu	arreglaves	tu	repeties
ell	salta	ell	trenqui	ell	arreglava	ell	repetia
nos.	saltem	nos.	trenquem	nos.	arreglàvem	nos.	repetíem
vos.	salteu	vos.	trenqueu	vos.	arreglàveu	vos.	repetíeu
ells	salten	ells	trenquin	ells	arreglaven	ells	repetien

El fet que la síl·laba tònica no tingui una posició fixa al llarg de la conjugació origina canvis vocàlics:

canto – cantava – cantaré – cantant – canti
 [á] [ə] [ə] [ə] [á]

1 Encercla la síl·laba tònica de les formes verbals següents. Transcriu el so que canvia i després transcriu la resta de sons vocàlics de cadascuna:

A	salto	salta-va	sal-tant	sal-ti
	[á] [u]	[ə] [á] [ə]		
	sal-tem	sal-ta-ri-a	sal-tes	sal-ta
B	pen-so	pen-sant	pen-sa-va	pen-si
	pen-sa-ré	pen-sat	pen-sa	pen-sem
C	sen-to	sen-tia	sen-ti-ran	sen-tit
	sen-ti	sen-tis	sen-tim	sen-ti-ré

2 Subratlla les formes verbals del poema i digues on es troba la vocal tònica:

Gener ens portarà neus,
 febrer serà variable,
 pel març bufaran vents forts,
 i l'abril serà agradable.
 Pel maig hi haurà floració,
 pel juny, alguna tronada,
 al juliol farà calor
 i a l'agost, forta secada.
 Setembre serà mig sec,
 i l'octubre, mig mullat,
 al novembre farà fred
 i al desembre, vent gelat.

por-ta-**rà**

Particularitats de les formes verbals (a/e)

3 Classifica les formes verbals en negreta segons si la síl·laba final és tònica o àtona:

Érem al començament de desembre. Galíndez i jo **haviem tornat** de la nostra jornada de ronda habitual i aquell vespre em **tocava** a mi fer l'informe de ruta. El meu company de cotxe patrulla se n'havia **anat** a "carregar piles" al bar de la Trini –la qual cosa vol dir fer un berenar sopar i **rematar** la festa amb un parell de carajillos de Veterano per anar-se'n ben calentó a dormir –i jo encara **estava** mig atabalat per la gresca que es **vivia** als carrers (...) i pel trauma que sempre tinc quan faig la ronda amb Galíndez. Aleshores, quan em **disposava** a omplir els fulls per a l'informe esmentat, Martínez, el de la centraleta **va entrar** al meu despatx.

EDUARD JOSÉ, *Olmedillo, de la central*

Terminació tònica	Terminació àtona

4 Escriu una forma verbal que tingui la síl·laba tònica en una posició diferent de cadascun dels verbs següents. Transcriu el so de cada síl·laba tònica:

A ballo – ballem

[a] [ɛ]

D menges – _____

B busques – _____

E falta – _____

C piquen – _____

F ric – _____

5 Fixa't que el desplaçament de l'accent en algunes formes verbals representa un canvi de temps: saltes / saltés. Escriu la forma que resulta del desplaçament de l'accent i indica el temps i la persona de cada forma:

A saltes: 2a persona del present d'indicatiu. Tu saltes a corda.

saltés: 1a o 3a persona de l'imperfet de subjuntiu. Si jo saltés, cauria.

B camina: _____
_____:

C crèiem: _____
_____:

D seure: _____
_____:

Particularitats de les formes verbals (a/e)

Si trobem un so de vocal neutra a la terminació d'una forma verbal, escrivim:

- **A**, si és l'última lletra: pensa**a**, tomba**a**, parla**a**.
- **E**, si és la penúltima lletra: pensen**e**, tombes**e**, parlen**e**.

Excepcions

- Els infinitius de la segona conjugació acabats en **-re**: encendre**e**, ploure**e**, riure**e**, beure**e**, creure**e**.
- Les formes verbals següents: omple**e**, obre**e**, vine**e**, corre**e**.

6 Omple cada buit amb a o e i justifica ortogràficament la resposta:

pensav <input type="text"/> s	<hr/> <hr/>
torn <input type="text"/>	<hr/> <hr/>
viur <input type="text"/>	<hr/> <hr/>
sentí <input type="text"/> m	<hr/> <hr/>
obr <input type="text"/>	<hr/> <hr/>

7 Completa cadascuna de les formes verbals següents amb la vocal a o e:

A pens <input type="text"/>	record <input type="text"/>	corr <input type="text"/>
B s'asseu <input type="text"/> n	mir <input type="text"/>	torn <input type="text"/> n
C somi <input type="text"/> s	vin <input type="text"/>	creu <input type="text"/> n
D tri <input type="text"/> s	cargol <input type="text"/>	riu <input type="text"/> n
E vigil <input type="text"/> n	menj <input type="text"/>	compr <input type="text"/>
F llegeix <input type="text"/> s	pregunt <input type="text"/> n	obr <input type="text"/>
G ompl <input type="text"/>	espols <input type="text"/>	entrari <input type="text"/>
H tallari <input type="text"/> s	encendr <input type="text"/>	marxari <input type="text"/> s
I aclari <input type="text"/>	admetr <input type="text"/>	suspení <input type="text"/> u
J admeti <input type="text"/>	estav <input type="text"/> s	prendr <input type="text"/>
K tremol <input type="text"/> n	cont <input type="text"/> n	caminav <input type="text"/> s
L treball <input type="text"/> s	escolt <input type="text"/>	retall <input type="text"/>
M jeur <input type="text"/>	treur <input type="text"/>	burlav <input type="text"/> n
N mour <input type="text"/>	estendr <input type="text"/>	ten <input type="text"/> n
O seur <input type="text"/>	vendr <input type="text"/>	ball <input type="text"/> s
P pens <input type="text"/> s	camin <input type="text"/>	cantav <input type="text"/> n

Particularitats de les formes verbals (a/e)

- Ara, escriu en aquest requadre les formes verbals que són una excepció a la norma:

Excepcions:

8 Corregeix les formes verbals que estan escrites de manera incorrecta:

Les mallerengues són traïdores i tenen una ànima bastant dolenta: empaitan els ocellets que els fan nosa, els agafen amb les ungles i els ensopeixen a picades; i, quan els tenen estabornits, els obran el cap i fins arriben a menjar-los el cervell. I això ho fan totes, i s'ha de confessar que no diu pas gaire a llur favor.

JOSEP MARIA DE SAGARRA, *Els ocells amics*

9 Omple cada casella amb a o e:

Les **cueretes**, quan vén n per la primavera, ten n grans baralles per mor de l'aparellament i de les cries. El niu el guarneix n a qualsevol banda. És un niu que no té cap gràcia especial, folrat de coses molt fines, amagat entre quatre roques. Pon n els ous de color de blau cel, i només els cov la femella.

El **reietó**, que us cabri amagadet dintre la mà i encara us sobrani espai, és colorit i lluent com una pedra preciosa, té tot el cos verd, i , com una corona de rei, damunt el cap port una llengüeta de plomes, totes de color de taronja i de color vermell, que vist s de lluny sembl n una flama que no s'apag mai.

JOSEP MARIA DE SAGARRA, *Els ocells amics*

Particularitats de les formes verbals (a/e)

Si trobem el so de vocal neutra en el radical d'una forma verbal, busquem la 1a o la 3a persones del present d'indicatiu perquè són sempre tòniques.

cantava ▶ canta,	rentaré ▶ rento
[ə] [á]	[ə] [é]
esperar ▶ espero	tractant ▶ tracto
[ə] [é]	[ə] [á]

10 Completa cada forma verbal amb a o e i justifica ortogràficament la resposta:

s <input type="text"/> ltava	_____
ens <input type="text"/> nyaré	_____
ag <input type="text"/> fem	_____
b <input type="text"/> via	_____
cr <input type="text"/> mant	_____

11 Completa les formes verbals següents amb la vocal a o e. Escriu al costat una forma verbal en la qual la síl·laba que has completat ocupi la posició de la síl·laba tònica:

- A Rec ptaràs ▶ _____
- B Acons llem ▶ _____
- C P nsaves ▶ _____
- D Rem narem ▶ _____
- E D ixem ▶ _____
- F Plan gés ▶ _____
- G M njaràs ▶ _____
- H ntrem ▶ _____
- I S uran ▶ _____
- J B uràs ▶ _____
- K Compr nia ▶ _____
- L S ntim ▶ _____
- M S lvessis ▶ _____
- N Cr marà ▶ _____
- O Asseny laves ▶ _____
- P Emb rquem ▶ _____

Particularitats de les formes verbals (a/e)

12 Escriu les formes verbals de l'exercici anterior segons el canvi de so que presenten:

[ə]	[á]	[ə]	[é]	[ə]	[é]
				receptaràs	recepto

13 Completa cada forma verbal del text següent amb la vocal a o e:

Zeus, però, ja havia lçat una mà poderosa per dmanar silenci i no el va dixar satisfer la seva curiositat (i el Gorgo es va qudar sense resposta, grtant-se les serps del cap, que es desprtaven, badllaven i es tornaven a adormir). Abans de tornar al seu tron confortable i daurat de l'Olimp, el Déu de Déus volia declrar la seva admiració per Celest, que havia estat noble i valerós, malgrat no haver aconseguit els seus objectius. Però li va recomnar que s'oblidés de fer l'heroi.

ANTONI GARCÍA LLORCA, *Tiny de llum de lluna*

14 Transcriu els sons que representen les grafies a i e d'aquests embarbussaments:

A El cel està esfilagarsat.

Qui el desesfilagarsarà?

El desesfilagarsador

que el desesfilagarsi

bon desesfilagarsador serà.

B El mestre està esgargamellat

qui el desesgargamellarà?

El desesgargamellador

que el desesgargamelli

bon desesgargamellador serà.

Solucions

1 a	salto [ó] [u]	saltava [ə] [ó] [ə]	saltant [ə] [ó]	salti [ó] [i]
	saltem [ə] [é]	saltaria [ə] [ə] [í] [ə]	saltes [ó] [ə]	salta [ó] [ə]
b	penso [é] [u]	pensant [ə] [ó]	pensava [ə] [ó] [ə]	penso [é] [i]
	pensaré [ə] [ə] [é]	pensat [ə] [ó]	pensa [é] [ə]	pensem [ə] [é]
c	sentó [é] [u]	sentia [ə] [í] [ə]	sentiran [ə] [i] [ó]	sentit [ə] [í]
	sentí [é] [i]	sentís [é] [i]	sentim [ə] [í]	sentiré [ə] [i] [é]

2 Gener ens portarà neus,
febrer serà variable,
pel març bufaran vents forts,
i l'abril serà agradable.
Pel maig hi haurà floració,
pel juny, alguna tronada,
al juliol farà calor
i a l'agost, forta secada.
Setembre serà mig sec,
i l'octubre, mig mullat,
al novembre farà fred
i al desembre, vent gelat.

Totes les formes verbals del poema presenten la vocal tònica a la terminació.

Terminació tònica	Terminació àtona
tonat, anar, rematar, va entrar.	érem, havíem, tocava, estava, vivia, disposava.

4 a	ballo - ballem [a] [é]
b	busques - busqués , busquem , buscaria ... [u] [e] [é] [i]
c	piquen - picar , piqués , picant , picat ... [i] [a] [e] [a] [a]
d	menges - menjaria , mengés , menjar ... [e] [i] [e] [a]
e	falta - faltà , faltem , faltés , faltaria ... [a] [a] [é] [e] [i]
f	ric - riem , rigués , riuria , riuran ... [i] [é] [e] [i] [a]

- 5 a saltés:** 2a persona del present d'indicatiu.
Tu saltés a corda.
saltés: 1a o 3a persona de l'imperfet de subjuntiu.
Si jo saltés, cauria.
- b camina:** 3a persona del singular del present d'indicatiu.
caminà: 3a persona del singular del pretèrit perfet d'indicatiu.
- c creïem:** 1a persona del plural del pretèrit perfet d'indicatiu.
creïem: 1a persona del plural del present d'indicatiu.
- d seure:** infinitiu
seuré: 1a persona del singular del futur simple.

pensaves	S'escriu amb e perquè és un so de vocal neutra que es troba a la penúltima lletra de la forma verbal.
torna	S'escriu amb a perquè és un so de vocal neutra que es troba a l'última lletra de la forma verbal.
viure	S'escriu amb e perquè és una excepció.
sentíem	S'escriu amb e perquè és un so de vocal neutra que es troba a la penúltima lletra de la forma verbal.
obre	S'escriu amb e perquè és una excepció.

7 a	pensa	recorda	corre
b	s'asseuen	mira	tornen
c	somies	vine	creuen
d	tries	cargola	riuen
e	vigilen	menja	compra
f	llegeixes	pregunten	obre
g	omple	espolsa	entraria
h	tallaries	encendre	marxaries
i	aclaria	admetre	suspeníeu
j	admetia	estaves	prendre
k	tremolen	conten	caminaves
l	treballes	escolta	retalla
m	jeure	treure	burlava
n	moure	estendre	tenen
o	seure	vendre	balles
p	penses	caminen	cantaven

Excepcions: corre, vine, obre, omple, encendre, admetre, prendre, jeure, treure, moure, estendre, seure, vendre.

8 Les mallerengues són traïdores i **tenen** una ànima bastant dolenta: **empaïten** els ocellets que els fan nosa, els **agafen** amb les ungles i els **ensopeixen** a picades; i, quan els **tenen** estabornits, els **obren** el cap i fins arriben a menjar-los el cervell. I això ho fan totes, i s'ha de confessar que no diu pas gaire a llur favor.

Josep Maria de Sagarra, *Els ocells amics*

9 Les **cueretes**, quan **vénen** per la primavera, **tenen** grans baralles per mor de l'aparellament i de les cries. El niu el **guarneixen** a qualsevol banda. És un niu que no té cap gràcia especial, folrat de coses molt fines, amagat entre quatre roques. **Ponen** els ous de color de blau cel, i només els **cova** la femella.

El **reietó**, que us **cabria** amagadet dintre la mà i encara us **sobrarria** espai, és colorit i lluent com una pedra preciosa, té tot el cos verd, i, com una corona de rei, damunt el cap **porta** una llengüeta de plomes, totes de color de taronja i de color vermell, que **vistes** de lluny semblen una flama que no s'apaga mai.

Josep Maria de Sagarra, *Els ocells amics*

10

saltava	És un so de vocal neutra al radical d'una forma verbal. S'escriu amb a perquè la 1a o 3a persones del present d'indicatiu del verb saltar s'escriuen amb a : <i>salto</i> , <i>salta</i> .
ensenyaré	S'escriu amb e perquè la norma diu que quan trobem un so de vocal neutra al radical d'una forma verbal, cal buscar les formes de 1a i 3a persones del present d'indicatiu perquè són sempre tòniques: les formes <i>ensenyo</i> i <i>ensenya</i> (1a i 3a persones del present d'indicatiu) s'escriuen amb e .
agafem	S'escriu amb a perquè les formes <i>agafo</i> i <i>agafa</i> (1a i 3a persones del present d'indicatiu), que contenen el so tònic, s'escriuen amb a .
bevia	S'escriu amb e perquè les formes <i>bec</i> i <i>beu</i> , que contenen el so tònic en aquesta posició, s'escriuen amb e .
cremant	S'escriu amb e perquè les formes <i>cremo</i> i <i>crema</i> , que contenen el so tònic en aquesta posició, s'escriuen amb e .

- 11 a** Receptaràs: *recepto* / *recepta*.
b Aconsellem: *aconsello* / *aconsella*.
c Pensaves: *penso* / *pensa*.
d Remenarem: *remeno* / *remena*.
e Deixem: *deixo* / *deixa*.
f Planegés: *planejo* / *planeja*.
g Menjaràs: *menjo* / *menja*.
h Entrem: *entro* / *entra*.
i Seuran: *sec* / *seu*.
j Beuràs: *bec* / *beu*.
k Comprenia: *comprenc* / *comprèn*.
l Sentim: *sentó* / *sent*.
m Salvessis: *salvo* / *salva*.
n Cremarà: *cremo* / *crema*.
o Assenyalaves: *assenyalo* / *assenyala*.
p Embarquem: *embarco* / *embarca*.

12

[ə]	[a]
salvessis	salvo
assenyalaves	assenyalo
embarquem	embarco

[ə]	[ɛ]
pensaves	penso
remenarem	remeno
planegés	planejo
seuran	sec
beuràs	bec
comprenia	comprenc

[ə]	[e]
receptaràs	recepto
aconsellem	aconsello
deixem	deixo
menjaràs	menjo
entrem	entro
sentim	sentó
cremarà	cremo

13 Zeus, però, ja havia **alçat** una mà poderosa per **demanar** silenci i no el va **deixar** satisfer la seva curiositat (i el Gorgo es va **quedar** sense resposta, **gratant**-se les serps del cap, que es **despertaven**, **badallaven** i es tornaven a adormir). Abans de tornar al seu tron confortable i daurat de l'Olimp, el Déu de Déus volia **declarar** la seva admiració per Celest, que havia estat noble i valerós, malgrat no haver aconseguit els seus objectius. Però li va **recomanar** que s'oblidés de fer l'heroi.

Antoni García Llorca, *Tiny de llum de lluna*

14 a El cel està esfilagarsat.

[ə] [ɛ] [ə] [ɑ] [ə] [ə] [ə] [ɑ]

Qui el desesfilagarsarà?

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ɑ]

El desesfilagarsador

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə]

que el desesfilagarsi

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ɑ]

bon desesfilagarsador serà.

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ɑ]

b El mestre està esgargamellat.

[ə] [ɛ] [ə] [ə] [ɑ] [ə] [ə] [ə] [ə] [ɑ]

Qui el desesgargamellarà?

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ɑ]

El desesgargamellador

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə]

que el desesgargamelli

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [e]

bon desesgargamellador serà.

[ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ə] [ɑ]